

Ж.С. ИСМАГУЛОВА

*М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің аға оқытушысы
(Қазақстан, Орал қ.), e-mail: ismagulova_zs@mail.ru*

БІРЛЕСКЕН ТОПТЫҚ ЖҰМЫС – ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПӘНДЕРДЕ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛЫ

Аңдатпа. Мақалада бірлескен топтық жұмыс арқылы педагогикалық ЖОО-да практикалық жұмыстарды ұйымдастыру мәселесі қарастырылған. Бірлескен топтық жұмыс бұл сыни ойлау мен тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларын дамытатын әдіс түрі болып табылады. Бұл әдісті педагогикалық ЖОО-да практикалық жұмыста тиімді қолдануға болады. Автор бірлескен топтық жұмыс әдісі теориялық білімді практикада қолдануға мүмкіндік береді деп есептейді. Мақалада топтық жұмыс студенттердің көптеген дағдыларын белсенді түрде дамытуды талап ететіндігі атап көрсетілген. Автор топтық жұмыс түрлері әр түрлі болғандықтан, оны студенттердің деңгейіне, оқыту мақсатына байланысты сәйкес бірлескен топтық жұмыс түрін дұрыс таңдау қажет деп санайды. Коммуникативті құзыреттілік мақсатында педагогикалық пәндерді оқытуда бірлескен топтық жұмысты қолдану ерекшеліктерін анықтауға көп көңіл бөлінген. Сабақтарда топтық жұмысты педагогикалық әрекеті мен дағдыларын қалыптастыру үшін пайдаланатын мысалдар келтірілген. Бірлескен топтық жұмыс студенттер үшін жақсы мотивация болып, әр түрлі шағын топтарда студенттердің жалпы зияткерлік дамуы мен коммуникативтік әлеуетіне бағытталады. Бірлескен топтық жұмыс топта мәселелерді шығармашылық шешу мен шешім қабылдау сияқты түрлі практикалық дағдыларды дамытады.

Бірлескен топтық жұмысты студенттердің мәселе бойынша нақты жағдайды зерттеуі және шешім қабылдауы деп сипаттауға болады. Бірлескен топтық жұмыс жазбаша және ауызша сөйлеу дағдыларын, ынтымақтастық пен топтық жұмыс дағдыларына да оң әсер береді. Автор «Педагогиканы оқыту әдістемесі» пәнінің мысалында бірлескен топтық жұмыстың студенттердің іскерлік қарым-қатынасына, презентацияларды дайындауға және ұйымдастырушылық қабілеттерге үйрететіндігіне баса назар аударады. Мақалада педагогикалық сабақтарда бірлескен топтық жұмысты қолданудың артықшылықтары мен қиындықтары көрсетілген. Педагогикалық жоғары оқу орындарында оқытудың интерактивті әдістерінің бірі ретінде бірлескен топтық жұмысты қолданудың маңыздылығын анықтау – мақала авторларының міндеті болып саналады.

Кілт сөздер: бірлескен топтық жұмыс, педагогикалық пәндер, диалогтық әдіс, сыни тұрғыдан ойлау, коммуникативті құзыреттілік, шығармашылық ойлау, танымдық қызығушылық.

***Бізге дұрыс сілтеме жасаңыз:**

Исмагулова Ж.С. Бірлескен топтық жұмыс – педагогикалық пәндерде практикалық жұмыстарды ұйымдастырудың тиімді жолы // *Ясауи университетінің хабаршысы*. – 2024. – №1 (131). – Б. 357–372. <https://doi.org/10.47526/2024-1/2664-0686.29>

***Cite us correctly:**

Ismagulova J.S. Birlesken toptyq jumys – pedagogikalyq panderde praktikalyq jumystardy uymdastyrudyn tiimdi joly [Joint Group Work Is an Effective Way of Organizing Practical Work in Pedagogical Disciplines] // *Iasau universitetinin habarshysy*. – 2024. – №1 (131). – B. 357–372. <https://doi.org/10.47526/2024-1/2664-0686.29>

Z.S. Ismagulova*Senior Lecturer of M. Utemisov West Kazakhstan University
(Kazakhstan, Uralsk), e-mail: ismagulova_zs@mail.ru***Joint Group Work Is an Effective Way of Organizing Practical Work
in Pedagogical Disciplines**

Abstract. The article deals with the organization of practical work in a pedagogical university through joint group work. Collaborative group work is a type of method that develops critical thinking and interpersonal communication skills. This method can be effectively used in practical work at a pedagogical university. The author believes that the method of group work allows you to apply theoretical knowledge in practice. The article emphasizes that group work requires students to actively develop many skills. The author considers it necessary to choose the right type of joint group work in accordance with the level of education of the same group, because depending on the level of students, the learning objectives of group forms of work are different. Much attention is paid to identifying the features of the use of joint group work in teaching pedagogical disciplines with a view to a more communicative approach. Examples of the use of group work for the formation of pedagogical activity and skills are given in the classroom. Joint group work is considered a good motivation for students, as it is aimed at the overall intellectual development and communicative potential of students in various small groups. Collaborative group work develops various practical skills, in particular such abilities as creative problem solving and decision-making in a group.

Joint teamwork contributes to the development of various practical skills. This can be described as creative problem solving, developing the ability to study specific situations and make decisions. Joint group work develops writing and speaking skills, improves cooperation and group work skills. Using the example of the discipline «Methods of teaching Pedagogy», the author emphasizes that joint group work teaches students business communication, preparation of presentations and organizational skills. The article reflects the advantages and difficulties of using joint group work in pedagogical classes. To determine the importance of using collaborative group work as one of the interactive teaching methods in pedagogical universities is the task of the authors of the article.

Keywords: joint teamwork, pedagogical disciplines, dialogic method, critical thinking, communicative competence, creative thinking, cognitive interest.

Ж.С. Исмагулова*старший преподаватель Запдно-Казахтанского университета имени М. Утемисова
(Казахстан, г. Уральск), e-mail: ismagulova_zs@mail.ru***Совместная групповая работа как эффективный путь организации
практической работы по педагогическим дисциплинам**

Аннотация. В статье идет речь об организации практической работы в педагогическом вузе через совместную групповую работу. Совместная групповая работа – это метод, который развивает критическое мышление и навыки межличностного общения. Данный метод может быть эффективно использован в практической работе в педагогическом вузе. Автор считает, что метод групповой работы позволяет применять теоретические знания на практике. В статье подчеркивается, что групповая работа требует от студентов активного развития многих навыков. Автор считает, что, поскольку типы групповой работы различаются, необходимо правильно выбрать соответствующий тип совместной групповой

работы в зависимости от уровня учащихся, цели обучения. Большое внимание уделено выявлению особенностей применения совместной групповой работы в преподавании педагогических дисциплин с целью развития коммуникативного подхода. В статье приводятся примеры использования групповой работы для формирования педагогической деятельности и навыков. Совместная групповая работа считается хорошей мотивацией для студентов, так как направлена на общее интеллектуальное развитие и коммуникативный потенциал студентов в различных малых группах. Совместная групповая работа развивает различные практические навыки, в частности такие способности, как творческое решение задач и принятие решений в группе.

Совместная групповая работа способствует развитию различных практических навыков. Это можно охарактеризовать как творческое решение проблем, развитие способностей к изучению конкретных ситуаций и принятию решений. Совместная групповая работа развивает навыки письменной и устной речи, улучшает навыки сотрудничества и групповой работы. Автор на примере дисциплины «Методика преподавания педагогики» делает акцент на том, что совместная групповая работа учит студентов деловому общению, подготовке презентаций и организаторским способностям. В статье отражены преимущества и трудности использования совместной групповой работы на педагогических занятиях. Приоритетная задача автора – определить важность использования совместной групповой работы как одного из интерактивных методов обучения в педагогических вузах.

Ключевые слова: совместная групповая работа, педагогические дисциплины, интерактивное обучение, диалогический метод, критическое мышление, коммуникативная компетентность, творческое мышление, познавательный интерес.

Кіріспе

Білім беру саласындағы өзгерістің артықшылығын немесе маңыздылығын оқу үдерісін қатысушылардың позициясына байланысты өз тұрғысын өзгерту қажеттілігі туралы жаңа ой деп тануға болады. Егер педагогтар жаңалыққа құштар болса, онда ғылым алға ұмтылады. ЖОО оқыту үдерісі кредиттік жүйеге ауысқанынан бастап осы саясатты ұстанады. Қазіргі жаңа мазмұн оны әдістемелік жағынан байытады және тәжірибемен байланыстылығын арттыра түседі. «Әлемді ойлы, адал азаматтардың шағын ғана тобы өзгерте алады дегенге ешқашан күмән келтірмеңіз!» Margaret Mead жазғандай бірлескен топтық жұмыстың оқытушы қызметінде алатын орны ерекше [1]. Оның оқытушыға берері де, студентке берері де мол. Әрине жақсы жопарланған топтық жұмыс студенттердің сабаққа эмоциональдық қызығушылығын арттырып, пәннің мән-мазмұнын ашып, жүректеріне жылылық орнатады. Жоғары оқу орнында оқыту контексінде болашақ кәсіби қызметтің пәндік және әлеуметтік мазмұны модельденеді [2]. Ал оның танымдық жағынан берер пайдасы тақырыптың мақсатына сәйкес іріктеліп алған әдіс-тәсілге байланысты [3]. Оқыту үдерісінің тиімділігінің маңызды алғы шарттарының бірі – студенттердің танымдық қызығушылығын тәрбиелеу.

Танымдық қызығушылық – бұл терең ішкі мотив, ол адамға тән туа біткен танымдық қажеттіліктерге негізделген. Танымдық қызығушылық оқытуға қатысты қосымша, сыртқы нәрсе емес. Қызығушылықтың болуы оқу үдерісінің барысының табыстылығына және оны дұрыс ұйымдастыру кепілдемелігінің басты жағдайы болады. Студенттерде қызығушылықтың аз болуы оқытудағы, ұйымдастырудағы қомақты кемшіліктер көрсеткішінің орын алғандығын көрсетеді. Көптеген зерттеулер дәлелдегендей-ақ, қызығушылық ерікті, зейінді тәрбиелейді, жеңіл және мықты есте сақтауға көмектеседі. Танымдық қызығушылықтың маңыздылығы оқу үдерісінің шеңберінен алысқа кетеді.

Оқыту, ақыл-ой дамуы және тұлғаны тәрбиелеуге деген қызығушылық – осы үштікті байланыстырушы болып табылады [4].

Қызығушылық бүкіл танымдық процестерге және олардың функцияларына, әсіресе зейінге өте қатты әсер етеді, оның ішінде еріксіз зейінге оң әсер етеді. Қызығушылықпен байланыстағы зейін ұзақ және терең болады. Еске де қызығушылықтың үлкен әсері бар: қызықты нәрсе есте жеңіл, тез әрі нық, берік сақталады, ал қызықсыз жайт есте үлкен еңбекпен қалады және де естен тез, оңай шығады. Сондықтан кері байланыстан оқытушы нәтиже шығарып, студенттерді қызықтырудың әдіс-тәсілін түрлендіре білу керек [5].

Бүгінгі таңда жоғары оқу орны ғасырлар бойы жинақталған білім мен энергияның даналығын, қазіргі заманғы ғылыми мектептер мен болашақ мамандардағы зерттеу мен оқытудың бірлігін, жастар мен аға буынның арасындағы еркіндік рухын бейнелейді. Бұл – сұрақтар мен жауаптарды іздеу, серпінді даму мен жаңалықтардың қуанышы, аға буынның даналық идеялары, өмірлік тәжірибесі мен жастардың игере алуы. Жоғары оқу орнындағы студенттердің танымдық қызығушылықтарын қалай тәрбиелеуге болады деген сауал көп оқытушыны мазалайды. Бұл жағдайда оқытуға қызығушылықтың пайда болуын, дамуын жүзеге асыратын негізгі жағдайларды ерекшелеп бөлуге болады. Танымдық қызығушылықтардың дамуына, меңгерілетін пәнге, ақыл-ой еңбегінің өзіне, кәсіби бағыттылығының дамуына деген сүйіспеншіліктің дамуы және студенттің өз бетімен ізденуі қажет. Студенттердің жаңа біліммен танысуы, мәселелі міндеттерді шешуінен тұратын оқытудың студентке бағытталып, ұйымдастырылуы көмектеседі. Оқу еңбегі басқа еңбек сияқты түрліше болған жағдайда ғана қызықты. Біржақты мәліметтер, бірдей әрекет тәсілдері адамды тез жалықтырады. Жаңа материал ертерек меңгерілген білімдермен неғұрлым көбірек байланысты болса, соғұрлым ол студентке қызықты болады. Студентте бұрыннан бар қызығушылық негізінде жаңа қызығудың пайда болуы да жаңа материал дамуымен сабақтастықта болады.

Зерттеу мақсаты: болашақ педагогтарды оқытуда бірлескен топтық жұмысты пайдалану, оның тиімділігін теориялық және практикалық тұрғыда негіздеп, әдістемелік ұсыныстар жасау.

Зерттеу міндеттері:

1. Зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми әдебиеттерді талдау негізінде бірлескен топтық жұмыс арқылы педагогикалық пәндерді оқытудың болашақ педагогтарды даярлау мәселесіндегі орнын, жай-күйін анықтау.

2. Оқытушылар үшін бірлескен топтық жұмысты ұйымдастырудың түрлерін, оқытудағы дидактикалық функцияларын, оларды жүзеге асыру жағдайларын айқындау.

3. Тиісті кәсіби дайындық әдістемесін жасау үшін негіз ретінде болашақ педагогтарда бірлесіп оқу және оқыту дағдыларын қалыптастыру жолдарын анықтау.

4. Педагогикалық ЖОО студенттерін колледждің, мектептің оқу үдерісінде бірлескен топтық жұмысты ұйымдастыру жолдарын жүзеге асыруға даярлау.

5. Ұсынылған жолдың тиімділігін тәжірибеде байқау.

Жұмыстың теориялық негіздері келесі жағдайлар болып табылады:

1. Білім беру процесін демократияландыру. Көбінесе студенттер педагогикалық процесті ұйымдастыруға қатыспай, зерттелетін материалдың мәнін көрмей, мотивациясы төмендейді және өз мүмкіндіктерін болжай алмайды. Студенттердің оқу процесіне деген ынтасын дамыту үшін олар орындай алатын барлық функцияларды беру керек. Бұған негіз болған Ш.А. Амонашвили [6], В.К. Дьяченко [7], А.С. Макаренко [8] және т.б. демократияландыру жауапкершіліктің бір бөлігін білім алушыға беруді көздейді.

2. Педагогикалық үдерісті ізгілендіру. Мұның негізі гуманистік психология психологтарының (К. Роджерс [9], А. Маслоу [10] және т.б.), гуманистік бағыттағы ғылыми педагогтар (В.Ю. Кричевский [11], Н.И. Элиасберг [12] және т.б.) жұмыстары болды.

Гуманизация дегеніміз – оқытушы мен студенттің гуманистік қатынастарға қоятын психологиялық-педагогикалық технологияларды қолдануы. Педагогикалық процестің негізгі мақсаттары ретінде жеке тұлғаның келесі қасиеттері анықталды: басқа адамдармен ынтымақтастықты анықтау; оң өзіндік тұжырымдаманы анықтау; баланың заңға бағынуын анықтау (күш, жауапкершілік және т.б.).

3. Студенттердің әлеуметтік құзыреттілігін дамыту. Педагогикалық процесс балада басқа адамдармен әлеуметтік қарым-қатынас туралы білім мен дағдыларды қалыптастыруы керек [13]. Осыған байланысты психологиялық қолдау теориялық, қолданбалы және практикалық болуы керек.

4. Дамушы педагогикалық үдеріске жағдай жасау (В.В. Давыдов [14], Л.В. Занков [15], А.М. Матюшкин [16], М. Вертгеймер [17] және т.б.).

5. Педагогикалық технологияларда жұмыс істейтін психикалық материалды анықтау (Л.М. Веккер) [18].

6. А.Н. Леонтьев жасаған қызмет теориясы. Оқытудың саналылық мәселелеріне ерекше назар аударылады [19].

Зерттеу әдістері мен материалдар

Бірлескен топтық жұмыс педагогикалық пәннің мақсаты мен міндеттеріне сәйкес қарастырылып, мәселелер бойынша жоспарлап ұйымдастырылады. Сонымен қатар, топтың әлеуметтік қырын арттыру, студенттердің өзара әрекеті арқылы білім алуын қолдау көзделді. Алдымызға қойған міндеттерімізді шешу барысында біз төмендегі зерттеу әдістерін қолдандық: тақырыбымызға сәйкес психология, педагогика, ғылыми-әдістеме салалары бойынша әдебиеттерді, ғылыми-тәжірибелік конференциялардың материалдарын теориялық талдау, оқу бағдарламаларын және жоспарларын талдау, әңгімелесу, сұхбат, бақылау жүргізу, ЖОО педагогтарының инновациялық іс-әрекетінің тәжірибесін зерделеу және қорытындылау. Студенттердің топта ұжымдасу деңгейін бірлескен топтық жұмыс арқылы жоғары деңгейге арттыру бағытында жұмыс жүргізу. Топтың саны, құрамы сияқты ағымдағы мәселелер сабақ барысында шешілді. Қойылатын критерийлер таныстырылып, топтық жұмыс нәтижеге жеткенше бақылауда болды.

Зерттеу базасы: М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті.

Талдау мен нәтижелер

Бірлескен топтық жұмыста ой-әрекетінің өзара әрекеттесуін ұйымдастыру оқыту жүйесінде маңызды орын алады. Топтық жұмыстың негізгі мақсаты – студенттердің ойлауын дамыту. Сонымен қатар, топтық жұмыстың тиімділігі мәселелерді шешу жылдамдығы, өзін-өзі анықтауға қолайлы жағдай жасау, ұйымдастырушылық дағдыларын қалыптастыру, ең бастысы рефлексиялық қабілеттерді қалыптастыруда көрінді. Педагогикалық пәндерді оқыту үдерісінде жұмыстың топтық формаларын қолданудың тиімділігін іс жүзінде көруге болады.

Қазіргі білім беру мазмұнының ерекшелігі білім алушының не білуі керек деген сұраққа жауап қана емес, сонымен қатар дербес оқу қызметін ұйымдастыру қабілетін қамтамасыз ететін жеке, коммуникативті танымдық, реттеуші салаларда әмбебап оқу іс-әрекеттерін қалыптастыру болып табылады. Бірлескен топтық жұмыс практикалық жұмыстарды ұйымдастыру оқытушыдан көп күш жұмсауды талап етеді. Студенттерге сенімді және өзекті ақпаратты ұсынып, сабақты студенттерге қызықты ету үшін пәндік саладағы білімдерін үнемі кеңейту қажет. Педагогикалық қызметте тұлғаға бағытталған, мәселелік, жобалық оқытудың заманауи технологияларын қолдану қажет. Студенттердің топтық жұмысын және олардың қажетті құзыреттерді орындауын бағалау үшін оқытушы бағалаудың объективті критерийлерін әзірлеуі керек. Студенттердің топтық жұмысын ұйымдастыру және олардың практикалық, зертханалық жұмыстарды орындауы үшін

әдістемелік құралдар қажет. Жоғарыда аталған міндеттерді ескере отырып, оқытудың негізгі мақсатына – оқу процесінің тиімділігіне қол жеткізуге болады.

Практикалық жұмыстарда студенттердің топтық іс-әрекетін қолдану білімді бекіту, дағдылар мен біліктерді дамыту және бекіту сабақтарымен тығыз байланысты. Бұл процесс бірнеше арнайы сабақтарда жүзеге асырылады, содан кейін жаңа тақырыптарды үйрену кезінде жаттығулар мен басқа жұмыстар жалғасады. Практикалық жұмыстар материалы күрделене түседі. Бұл ретте, егер жұмыстың басында жаттығуларды білім алушылар педагогтың көмегімен және тапсырманы қалай түсінгендерін алдын ала тексерумен орындаса, онда болашақта білім алушылар қай жерде және қандай ережені қолдану қажет екенін өздері белгілейді. Олар біліктер мен дағдыларды әртүрлі жағдайларда, соның ішінде өмірлік тәжірибеде қолдануды үйренуі керек.

Біліктер мен дағдыларды дамыту және бекіту сабақтарының құрылымы келесі дәйектілікті қамтиды:

- теориялық білімді жаңғырту;
- практикалық тапсырмалар мен жаттығуларды орындау;
- өзіндік жұмыстардың орындалуын тексеру;
- үйге тапсырма.

Жалпылама сабақтар (білімді жалпылау және жүйелеу) бұрын өткен материалдардан ең маңызды сұрақтар жүйеленетін және көбейтілетін, студенттердің біліміндегі олқылықтардың орнын толтыратын және зерттелетін курстың маңызды идеялары ашылатын сабақтар болып табылады. Жалпылау сабақтары жеке тақырыптарды, бөлімдерді және жалпы оқу курстарын оқудың соңында өткізіледі. Олардың міндетті элементтері оқытушының кіріспесі мен қорытындысы болып табылады. Қайталау мен жалпылаудың өзі әңгіме, қысқаша хабарлама, оқулықтан жекелеген мәтіндерді оқу немесе оқытушы мен студенттердің әңгімесі түрінде жүргізілуі мүмкін.

Тексеру (бақылау) жұмысы оқытушыға белгілі бір салада білім алушылардың білімі, білігі мен дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтауға, оқу материалын меңгерудегі кемшіліктерді анықтауға, әрі қарайғы жұмыс жолдарын анықтауға көмектеседі. Бақылау жұмысы студенттерден осы тақырып бойынша барлық білімдерін, дағдыларын қолдануды талап етеді. Тексеру ауызша да, жазбаша да жүзеге асырылуы мүмкін.

Жоғарыда сипатталған барлық сабақтардың міндетті элементтері – ұйымдастырушылық кезең және сабақты қорытындылау.

Ұйымдастырушылық кезең білім алушылардың оларды қабылдауы үшін мақсат қояды және жағдайларды қамтамасыз етуді, жұмыс ортасын құруды, оқу іс-әрекетінің мотивтерін өзектендіруді және материалды қабылдауға, түсінуге, есте сақтауға көзқарастарды қалыптастыруды көздейді. Сабақты қорытындылау кезеңінде мақсаттарға қол жеткізу тіркеледі, оларға қол жеткізуге барлық білім алушылар мен әрқайсысының жеке қатысу шарасы айқындалады, олардың жұмысын бағалау жүргізіледі және оның перспективалары айқындалады.

Оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың бірлескен топтық формасы білім алушылардың шағын топтарының (2–6) бірдей немесе сараланған тапсырмаларын топтар ішінде және оқытушының жанама басшылығымен ынтымақтастықта орындауын көздейді. Оқытудың бірлескен топтық формасы – бұл жаппай және жеке жұмыстың ерекшеліктерін диалектикалық түрде байланыстыратын белгілі бір орта буын. Жаппай жұмыстан топтық қарым-қатынас мүмкіндіктерін, жеке жұмыстан – студенттік тәуелсіздіктің барлық артықшылықтарын сіңіреді.

Бұл форманың артықшылығы – әр топ өз қарқынымен жұмыс істейді, студенттер белсенді, өзара көмек және оқытушының тікелей бақылауының болмауы жағдайында өздерін жайлы сезінеді. Бірақ топтық жұмысты ұйымдастырған кезде топтардағы студенттер

әрдайым оқу материалын толық және терең талдай алмайтындығын, оны зерттеудің ең үнемді жолын таңдай алмайтындығын есте ұстаған жөн.

1. Бірлескен топтық жұмыстың мәні оны оқытудың басқа жалпы формаларынан ерекшеленеді, бұл оның келесі сипаттамаларында көрінеді:

- білім алушылар арасында тікелей өзара іс-қимылдың болуы;

- «педагог – өзара ынтымақтасатын білім алушылар тобы» қағидаты бойынша құрылатын педагог тарапынан білім алушының қызметіне делдалдық басшылық жасау, яғни педагог әрбір білім алушымен фронталдық жұмыс кезінде жеке емес, білім алушылар тобымен өзара іс-қимыл жасайды: оған тапсырма береді, топтың жұмысын тұтастай бақылайды және бағалайды. Топ ішінде әр студентке қатысты барлық осы функцияларды студенттің өзі орындайды.

Топтық жұмыстың бұл ерекшеліктері педагогикалық пәндерде студенттерді дамытуға, тәрбиелеуге және оқытуға қосымша әсер етеді. Сонымен бірге, бұл әсерді топтарда ынтымақтастық қатынастары болған жағдайда ғана алуға болады.

2. Бірлескен топтық жұмыстың белгілері.

Сабақта білім алушылардың топтық жұмысының басты белгілері:

- осы сабақтағы оқу тобы нақты оқу міндеттерін шешу үшін шағын топтарға бөлінеді;

- әрбір шағын топ белгілі бір тапсырманы алады (бірдей немесе сараланған) және оны шағын топ жетекшісінің тікелей басшылығымен бірге орындайды;

- шағын топтағы тапсырмалар шағын топтың әрбір мүшесінің жеке үлесін есепке алуға және бағалауға мүмкіндік беретін тәсілмен орындалады;

- шағын топтың құрамы тұрақты емес, ол топ үшін әр мүшенің оқу мүмкіндіктері барынша тиімді жүзеге асырылатындығын ескере отырып таңдалады.

Шағын топтардың мөлшері әртүрлі. Ол 2–6 адамнан тұрады. Шағын топтың құрамы тұрақты емес. Ол алдағы жұмыстың мазмұны мен сипатына байланысты өзгереді. Бұл ретте оның кемінде жартысын өз бетінше жұмыс істеуге қабілетті білім алушылар құрауы тиіс.

Танымдық қызметті ұйымдастырудың топтық формасын пайдалану кезіндегі жұмыс түрлері:

- білімді өзара тексеру кезінде жиі қолданылатын жұптық жұмыс. Оның ерекшелігі – мүмкіндігінше жұптардың психологиялық үйлесімділігін ескеру қажеттілігі. Бұл жұмыс 5–7 минуттан аспауы керек.

- оқу материалын бекіту кезінде қолданылатын жұмыстың топтық түрі. Топтағы оқушылар саны – 5–8 адам. Педагог көшбасшылық кезектілігін сақтай отырып, көшбасшыны тағайындайды. Топта күшті және әлсіз оқушылардың саны шамамен бірдей болуы керек.

- байланыс формасы, көбінесе зертханалық жұмыстар мен семинарларда қолданылады, біліктер мен дағдыларды қалыптастыру кезеңінде тиімді. Байланыс саны 10 адамнан аспауы керек. Уақыт ережесі – 5–7 минут.

3. Оқу іс-әрекетіндегі бірлескен топтық жұмыстың рөлі мен орны.

Топтың бірлескен оқу іс-әрекетімен, ең алдымен, шағын топтардағы оқушылардың белсенділігі көрінеді. Оқытудың бастапқы кезеңінде студент әр түрлі себептермен бүкіл оқу тобы мен оқытушының алдында көпшілік алдында сөйлей алмайды және өз ойын дауыстап айта алмайды, бірақ топта ол белсенді ұстанымға ие бола алады, ұсынылған сұрақтар мен тапсырмалар бойынша барлығымен тең дәрежеде талқылай алады. Оқытудың бірінші кезеңінде студент өзін сенімді сезінеді, бұл студент үшін өте маңызды және бейімделуге ыңғайлы жағдай.

Білім алушылардың бірлескен оқу жұмысын ұйымдастыру мақсаттары:

- әрбір білім алушыға эмоционалды және мазмұнды қолдау көрсету (көптеген білім алушылар оқу тобының жалпы жұмысына өз еркімен қосыла алмайды, ұялшақ және нашар

дайындалған білім алушылардың оқу мазасыздығын дамытады, ал көшбасшылар мінез ерекшелігін жағымсыз түрде бұрмалайды);

- әрбір білім алушыға өзін-өзі тануға, шағын топтарда өз күштерін сынап көруге мүмкіндік беру;

- әрбір білім алушыға оқу қабілетінің негізін құрайтын рефлексивті оқытушылық қызметтерді орындау тәжірибесін беру. Алғашқы сабақтарда – бақылау және бағалау қызметі, кейінірек – мақсат қою және жоспарлау;

- педагогке, біріншіден, білім алушыларды оқыту мазмұнына тарту үшін қосымша мотивациялық құралдар беру, екіншіден, сабақта «оқыту» мен «тәрбиелеуді» үйлесімді түрде үйлестіру, білім алушылардың адами және іскерлік қарым-қатынастарын құру мүмкіндігі мен қажеттілігі.

4. Бірлескен топтық жұмыс түрлері. Интерактивті және топтық оқыту формалары.

Практикалық жұмыстар барысында студенттердің назарын қолдау үшін белсенді және қызықты ойлау әрекеттерін ұйымдастыру қажет. Студенттің белгілі бір жағдайда өзін қалай сезінуі оның оқудағы күш-жігерінің көлеміне байланысты. Сондықтан бүкіл оқу үдерісі білім алушыны білімге, ақыл-ой еңбегіне қарқыны және ішкі ынталандыруы маңызды. Білім алушының дамуы өзінің жақын даму аймағына сәйкес келетін қызметке енгізілсе, білім жағымды эмоциялар тудырып және білім беру үдерісіне қатысушылардың педагогикалық өзара әрекеті сенімді, эмоциялар мен эмпатияның рөлін күшейтіп, анағұрлым тез және нәтижелі болады.

Тұрақты оқу мотивациясы мен танымдық белсенділікті дамыту үшін студенттер қызметінің әртүрлі әдістері қолданылады: ынталандыру, сәттілік жағдайларын жасау, мәселелік жағдайларды жасау, балама шешімдерді іздеуге шақыру, шығармашылық тапсырмаларды орындау, болашақ қызметті болжау, жауапкершілікті қалыптастыру, рефлексивтілікті қалыптастыру, пайдалы болуға деген ұмтылысты дамыту, өзара көмек жағдайларын жасау, эмпатияны дамыту, іздеу байланыс және ынтымақтастық, ұжымдық жұмыс нәтижелеріне қызығушылық, өзін-өзі ұйымдастыру және өзара тексеру.

Мұның бәрі білім алуды ішкі ынталандырылған және қуанышты үрдіске айналдыруға мүмкіндік береді және сайып келгенде педагогикалық үрдісте сапалы өзгерістерге әкеледі. Демек, оқу жетістігінің кілті – тұрақты оқу мотивациясы мен танымдық белсенділіктің болуы.

Практикалық жұмыстарда оқытуды ұйымдастырудың дәстүрлі формасы жағдайында жетекші оқытушы «сүзгі» рөлін атқарады, ал студенттің қызметі негізінен репродуктивті (субъект-объект қатынастарының принципі). Қазіргі заман оқытушысынан жоғары деңгейде негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруды қамтамасыз ететін ең ұтымды әдістерді, технологияларды қолдануды талап етеді.

Осыған сәйкес педагогикалық қызметтің мақсаты – оқытудың белсенді әдістерін қолдану арқылы білім алушылардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған оқу қызметін ұйымдастыру (оқытушы «фасилитатор» рөлін атқаратын субъект-субъект қатынастарының принципі).

Қазіргі уақытта оқыту мен тәрбиелеу процесінің мазмұнын жаңарту қажеттілігі туындады. Бұл оқу процесінің жаңа технологиясын іздеумен айналысу қажеттілігіне әкелді. Таңдау интерактивті оқыту технологиясының пайдасына жасалды. Ол уақытпен бірге жүруге жақсы мүмкіндік. Осы мақсатқа жету үшін «Педагогиканы оқыту әдістемесі» пәнін оқытуда келесі міндеттер қойылды:

- студенттердің жұптық және топтық жұмыстарын ұйымдастыру дағдыларын меңгеру;

- студенттерде қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру, топта жұмыс істей білу;

- өзін-өзі ұйымдастыруды, студенттердің өзіндік іс-әрекетін талап ететін жағдайлар жасау. Мысалы, «Дәріс жоғары мектептегі оқу үдерісін ұйымдастырудың негізгі формасы»

тақырыбында «Айналмалы бекеттер» әдісі арқылы топтық жұмыс жүргізілді. Студенттер тобы шағын үш топқа бөлініп жұмыс жасады. Бірінші топ дәріс құрылымын талдаса, екіншісі дәрістің бөліктерін, үшіншісі дәріске қойылатын талаптарды анықтады. Шағын топтағы студенттер берілген мәселені талқылап, өз идеяларын қағазға түсіру үшін уақыт берілді. Уақыт аяқталғаннан кейін топтар жаңа бекеттерге көшті, ол бекетте бұған дейін болған топтардың идеяларын негізге ала отырып, талқылауды жалғастырды. Топтық жұмыс нәтижесін көрнекі жерге ілініп қойылды. Ал «Ойлан-жұптас-бөліс» жұптық жұмыс әдісі арқылы практикалық тапсырма жасалды. Мұнда дәрістің жаңа түрлері үлестірімелі материалмен жұптарға таратылды. Студенттер жұпта дәрістің жаңа түрін талқылап, дәрістің ерекшелігіне сай өзге жұптарға қандай сабақта, қандай тақырыпта дәрістің осы түрін қолдану тиімді болатындығын түсіндірді.

Оқытудың интерактивті түрлерін қолданудың орындылығы бүкіл пәннің міндеттерімен және оның кезеңдерімен жеке анықталады. Мақсат қою және оқу міндеттерін қою интерактивті оқытудың кейбір түрлерін – студенттердің практикалық сабақтардағы қарым-қатынасы мен өзара әрекеттесуіне негізделген оқытуды пайдалану үшін жағдайлар мен мүмкіндіктер жасайды. Студенттердің өзара әрекеттесуіне негізделген оқу үдерісін ұйымдастыру таңдамалы және қысқа мерзімді болып табылады. Бұл дегеніміз: интерактивті оқыту технологиясында студенттердің жұмысын белгілі бір мақсатпен және белгілі бір уақыт аралығында сабақтың белгілі бір кезеңінде ғана ұйымдастыруға болады. Интерактивті оқытудың формалары мен әдістерін қолданудың маңызды шарты – бұл формаларды қолданудың тиімділігі, сабақты ұйымдастыруда оларды таңдаудың негізділігі. Интерактивті оқытудың ерекшелігі физикалық (жұмыс орнын өзгерту, трансплантациялау, сөйлеу, жазу және т.б.), әлеуметтік (сұрақтар қойып, оларға жауап береді, пікір алмасады) және танымдық (оқытушының презентациясына толықтырулар енгізеді, мәселенің шешімін өздері табады) іс-шаралар.

Интерактивті оқытудың формалары:

1. Шеңбердегі жаппай жұмыс.
2. Тұрақты құрамдағы топтар.
3. Көші-қон топтары (қозғалыстағы топтар).
4. Тұрақты құрамдағы жұптар.
5. Ауыспалы құрамның жұптары.

Фронталды жұмысты сабақтың басында қолдануға болады, онда сабақ тақырыбына шығу жүзеге асырылады; сабақтың ортасында, сіз іздеудің нәтижесін жазып, қорытындылауыңыз керек болған кезде; сабақтың соңында жалпы қорытынды жасауға болады.

Топтық жұмысты тиімді ұйымдастырудың маңызды шарттарының бірі - топтарды дұрыс жинақтау. Тапсырмалардың қиындық деңгейлі, мәселелі болуы керек, әртүрлі көзқарастарға жол беруі керек. Мұндағы оқытушы ұйымдастырушы, режиссер және ұжымдық іс-әрекеттің серіктесі болуы керек. Тұрақты және көші-қон топтарын жаңа материалды зерттеуде де, өткенді бекіту кезінде де қолдануға болады. Студенттердің тұрақты құрамдағы жұмысы біздің тәжірибемізде жақсы белгілі - екі студент кезекпен немесе бірлесіп шағын тапсырманы орындайды, содан кейін нәтижелерді бір-бірімен немесе анықтамалықпен салыстырады. Ауысымдық құрам жұптарындағы жұмыстың айырмашылығы – жұмысты жұпта аяқтағаннан кейін әр студент серіктесін ауыстырады және жаңа жұпта жаңа тапсырманы орындайды. Барлық білім алушылардың ауысымдық құрамның жұптарында қарым-қатынас жасау тәжірибесі болмағандықтан, педагог студенттерді оқу диалогын жүргізу тәсілдерін меңгеруге үйретуі қажет.

Көші-қон топтарын жаңа материалды зерттеуде де, өткенді бекіту кезінде де қолдануға болады. Бір нәрсе туралы ғылыми болжамды түсіндіру үшін дәлелдер жинайтын әрбір

«шағын зертхана» тобы. Мұндай шеберлік сынып әркімнің шығармашылығын дамытады, эксперимент рухын оятады.

Бірлескен топтық оқу сабақтарының негізгі әдістемелері бойынша жұмыс кезінде қолданылатын жұптағы жұмыс түрлерін ашамыз.

1. Талқылау.

Сіз кейбір автордың мәтінінде де, бір-бірінің мәтінінде де айтылған кез-келген тақырыпты, сұрақты талқылай аласыз. Талқылау барысында білім алушылардың ұстанымдары ерекшеленбейді. Талқылаудың мақсаты – пікірлердің қай жерде және қай кезде сәйкес келетінін түсіну, содан кейін олардың идеяларын бір-бірінің есебінен кеңейту.

Талқылау бірнеше амалдарды қамтиды:

- оқытушы немесе студенттің айтқанын немесе оқулықта не оқығанын қалпына келтіріңіз;

- автордың мәтінін (ойларын) түсіндіру, яғни өз пікірін, осы ойларға деген көзқарасын білдіру, өз бағасын беру, басқа авторлардың бағаларын білдіру;

- сұрақтар қою.

Бұл әдістер кешенді түрде де, жеке де қолданыла алады.

2. Бірлескен зерттеу.

Екеуінің ешқайсысы әлі білмейтін нәрсені бірге зерттеуіне болады. Екі серіктес те студенттердің позициясында. Бірлескен зерттеу пәні – үшінші мәтіндер. Бұл қазірдің өзінде зерттеу мен талқылаудың айырмашылығы бар; жұмыстың соңғы түрінің тақырыбы – үшінші және бір-бірінің мәтіндері. Әр түрлі стильдегі мәтіндерді зерттеу үшін әр түрлі әдістер қажет: ғылыми мәтіндер логикалық жұмысты, көркем мәтіндер – автордың сезімдерін, бейнелерін, бірлестіктерін түсінуді қажет етеді. Өз кезегінде ақпараттың әртүрлі түрлерін, бірдей ғылыми мәтіндерді – ұғымдарды көрсететін фрагменттерді, процестерді немесе оқиғаларды сипаттайтын абзацтарды, ойлау мәтіндерін зерттеудің нақты әдістерін жасау қажет.

3. Оқыту.

Жұптық оқыту бір бағытта да, өзара да ұйымдастырылуы мүмкін. Оқыту кезінде қатысушылар әртүрлі позицияларда өнер көрсетеді: бірі – білім алушы, екіншісі – білім алушы. Ұйымдастырылған өзара әрекеттесу арқылы екіншісі біріншісіне ие болады. Осылайша, оқыту пәні – ақпарат (білім) немесе серіктес иеленетін әрекет тәсілдері.

Өзара оқытуды жүзеге асыру үшін қажетті жағдайлар:

- жұптарға біріктірілген студенттер мазмұнның әртүрлі бөліктерін білуі керек: бір студент бір нәрсені біледі, екіншісі екіншісін біледі;

Сіз тек жаңа материалда өзара оқытуды қамтамасыз ете аласыз!

- бұл фрагменттер бір-біріне тәуелді болмауы керек;

- кішкене бөліктерде оқыту керек.

«Оқытушы» (жетекші) материалдың кішкене бөлігін ұсынуы керек, содан кейін оның түсінілгеніне көз жеткізіп, материалдың жұптағы студентке түсінікті екеніне көз жеткізіп, келесіге өтіңіз.

4. Жаттығу.

Жұпта жұмыс істеу арқылы зерттелген материалды бекітудің әртүрлі аспектілерін тиімді қамтамасыз етуге болады. Әрекеттерді автоматтандыруға жеткізу маңызды болған кезде өзара жаттығуды қолдануға болады. Жұпта екі позиция ерекшеленеді: жаттықтырушы және жаттығушы. Өзара жаттығудың мақсаты – жауаптың дұрыс немесе дұрыс еместігін көрсете отырып, серіктестің оқу әрекеттерін бастау. «Жаттықтырушының» қамқорлығы – «жаттығушының» міндеттерді шешу (сұраққа жауап беру) бойынша іс-әрекеттерінің болуы және оның жауабы. Егер «жаттықтырушы» материалға ие болса, онда оған тек тапсырмалар жиынтығы жеткілікті. Алайда, өзара жаттығу ыңғайлы, өйткені ол сізге белгілі бір тақырып

бойынша серіктесінің ой-өрісін тексере алмайтын студенттерді де құрал ретінде пайдалануға мүмкіндік береді. Ол үшін тапсырмалар мен дайын жауаптары бар арнайы дидактикалық материал қажет. Өзара жаттығуды материалдың барлық түрлерін бекіту үшін қолдануға болады: формулаларды, ақпаратты, фактілерді жаттауға, дәлелдер табуға, ұғымдарға түсінік беруге және т.б.

5. Тексеру.

Бекіту арқылы автоматтандырылған әрекеттерді емес, саналы әрекеттерді алу маңызды болған кезде, жұпта жұмыс жасаудың бұл түрі тексеру сияқты жақсы сәйкес келеді. Ол өзара немесе бір жақты болуы мүмкін. Тексеру кезінде жұпта екі позиция ерекшеленеді: тексеруші және тексерілуші. Жаттығудан айырмашылығы, тексеру жауапқа бағытталмайды. Тексеру пәні - мәселені, сұрақты шешуге арналған іс-әрекеттердің мазмұны: логика, мәселені шешуге арналған ой барысы мен жауап арасындағы байланыс. Біз мұндай тексерудің екі артықшылығын атап өтеміз. Біріншіден, түсініктеме беру, өз әрекеттерін түсіндіру барысында студент көбінесе қателіктерді өзі анықтайды. Екіншіден, тексеру «осында және қазір» жүзеге асырылады; егер қате анықталса, онда ол студенттен алыс емес, түзетіледі.

Жұптық жұмыс бірінші курс студенттерінің іскерлік тұлғааралық қатынастарын қалыптастырудың бастапқы кезеңі ретінде қарастырылады.

Бұл оқу жылының басында білім алушылардың көпшілігінің:

- бірлескен іс-әрекет дағдыларын меңгермейді;
- үлкен топтарда ынтымақтасуға дайын емес;
- бір-бірін жақсы білмейді;
- бейтаныс құрдастарымен қарым-қатынас жасауды білмейді, олармен бірлескен іс-әрекеттен аулақ болады.

Жұпта жұмыс істеу оқу процесін ұйымдастырудың ең қолайлы түрі болып табылады, оның мақсаты іскерлік тұлғааралық қатынастарды қалыптастыру болып табылады.

Жұпта жұмыс білім алушыларда ортақ мақсат қабылдай білуді, міндеттерді бөлісуді, ұсынылған мақсатқа жету тәсілдерін келісуді, өз іс-әрекеттерін бірлескен қызмет бойынша серіктестің іс-әрекеттерімен салыстыруды, жұмыстың мақсаты мен нәтижесін салыстыруға қатысуды қалыптастырады.

5. Оқытушының топтық жұмысты бақылауы.

Құрылған топтар жетілген және жеткілікті болуы мүмкін, оқу мақсаттары тұрғысынан тәуелсіз. Яғни, топта ұйымдастырушының айқын ұстанымы болған кезде, топтың барлық қатысушыларының топтық жұмыс ережелерін дәл ұстану және түсіну қабілеті бар, топтарда барлық міндетті үрдістер жүреді, топ әрқашан өз жұмысының нәтижесін беруге дайын. Бұл жағдайда оқытушы топтың жұмысын соңында, топтың жұмыс нәтижелері туралы баяндамасында бағалайды.

Бірақ егер студенттер топтық жұмыста алғашқы қадамдарды ғана жасаса, топтың да, оның ұйымдастырушысының да жұмысын үнемі бақылау қажет. Бұл бақылау топтық жұмысты дұрыс ұйымдастырудың енгізілген нормаларының көмегімен және жарияланған процедураның көмегімен жүзеге асырылады, яғни дәйекті операциялық әрекеттерді дәл сипаттау.

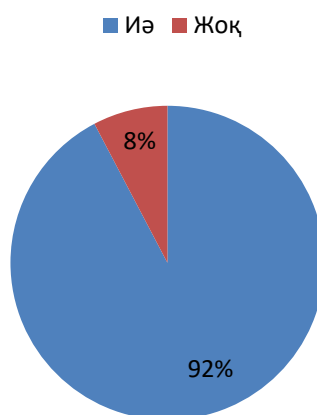
Үдеріс енгізілген және тіркелген кезде оқытушы сәл ауытқуға жауап бере бастайды және жұмысты тоқтатады. Оқытушы ережені есте сақтауды сұрауы керек және үдерісті немесе топтық жұмыс ережесі бәріне айқын болғанына көз жеткізуі керек. Осыдан кейін ғана топтың жұмысын жалғастыруға болады.

Оқытушы жұмыстың әр кезеңіне уақыт бөліп, топтың жұмысын мұқият қадағалап, келесілерді атап өтуі керек:

- Олар мұқият па, әлде алаңдай ма?
- Олар өздерін қалай ұстайды: белсенді ме, әлде немқұрайлы ма?

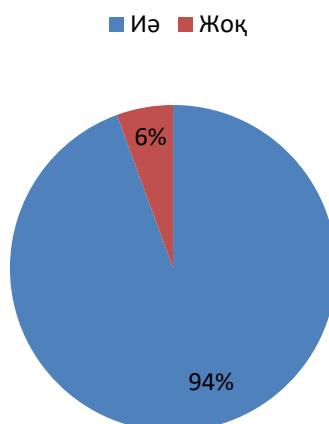
- Берілген мәселеге назар аударыла ма, әлде бөгде пікірталастар бар ма?
 - Олар бір-бірін тыңдай ма?
 - Аутсайдерлер жұмысқа тартыла ма?
 - Жұмыс барысында құрмет, ізгі ниет, ынтымақтастыққа дайындық көрсетіле ме?
6. Топтық жұмыс нәтижелерін талқылау.

Жұмыс аяқталған кезде оқытушы топтардың жұмыс нәтижелерін талқылауды ұйымдастырады. Осы мақсатта «Педагогика және психология» білім беру бағдарламасының «Педагогиканы оқыту әдістемесі» пәнінде студенттермен кері байланыста сауалнама жүргізілді. Қатысушы 27 студенттің жауаптарына сәйкес (1-диаграмма) практикалық сабақта топтық жұмыстың 92%-на қызықты екенін білдік.

1-диаграмма – Сіз үшін топтық жұмыс қызықты ма?

Сабақтың соңында әр топ әзірлеген шешімдерді бүкіл оқу тобы болып талқылайды. Педагог (немесе бақылаушылар тобы) тапсырмаларды орындау нәтижелері мен топтардың жұмысы туралы шешім шығарған кезде қорытынды шығарумен жұмыстың соңғы кезеңі болуы керек. Осылайша, мәселені шешудің нәтижесі ғана емес, сонымен қатар топтың жұмысы да бағаланады. Топтың жұмысын бағалау қақтығыстарға және жекелеген топтардың немесе студенттердің жұмыс нәтижелерінің құнсыздануына әкелмеуі керек. Топтық жұмыста оқу мақсатқа қаншалықты жеткенін анықтау үшін берілген сауалға, студенттердің 94%-ы оң жауап берсе, 6%-ы жете алмағанын білдірді (2-диаграмма).

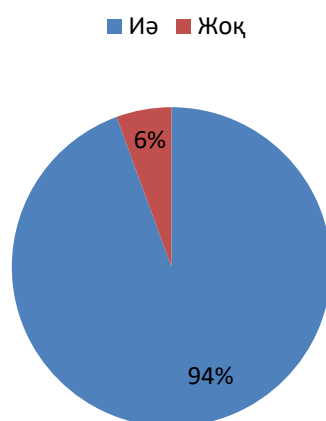

2-диаграмма – Сіздің топ қойылған мақсатқа сәтті жетті ме?

Топтық жұмыс идеологиясы топ хабарлаған нәтижені интуитивті түрде емес, нақты ақыл-ой жұмысының өнімі болуын талап етеді. Талқылау топ мүшелерінің шынымен ой жүгірткенін көрсетуі керек. Сондықтан, егер ол дұрыс болса да, тапсырмаға жауап беруге емес, түпкілікті қорытындыға емес, әдістерді талқылауға баса назар аударуы керек. Яғни, топ хабарлама жасағаннан кейін: «мұндай нәтиже қандай жолмен алынды?». Егер студенттерге бұл сұрақ қиын болса, сіз: «неге олай ойлайсыз?». Мүмкін басқа сұрақтар болуы мүмкін, бірақ әдіс шеңбері маңызды болып қалуы керек.

7. Бекіту кезеңінде оқу процесін ұйымдастырудың топтық формасын қолдану бойынша жұмыс тәжірибесін бағалау жүйесі.

Топтық оқыту әдісінің технологиясы танымдық қызығушылықты арттыру мәселесін шешеді. Өйткені, оқытушының ниеті қаншалықты жоғары болса да, егер студенттің оқуға деген құлшынысы болмаса, олардың бәрі күлге айналады. Шағын топта жұмыстану кезіндегі қолайлылықты 94% деп бағалады (3-диаграмма). Бұл өте жоғары қолайлы психологиялық ахуал деп бағалауға болады. Сондықтан пәнге деген қызығушылықты тәрбиелеу немесе қоздыру – оқытудың, білімнің кілті.

3-диаграмма – Өзіңізді шағын топта жайлы сезінесіз бе?

Танымдық қызығушылық – бұл оқу мотивациясының құрамдас бөліктерінің бірі, ал ол өз кезегінде студенттің ақыл-ой тәуелсіздігі мен бастамашылығын көрсетуге мүмкіндігі бар белсенділік тәсілі, оқытудың белсенді формалары арқылы қамтамасыз етіледі.

Қорытынды

Зерттеу мақсатына сәйкес болашақ педагогтарды «Педагогиканы оқыту әдістемесі» пәнін оқытуда бірлескен топтық жұмысты практикалық сабақтарда пайдалану жолдары анықталып, оның тиімділігін теориялық және практикалық тұрғыда негіздеп, әдістемелік ұсыныстар жасалды.

Бұл зерттеуде жүргізілген кері байланыс нәтижесінде біз барлық деңгейдегі студенттер топтық жұмысты олардың оқуына пайдалы болумен қатар, әртүрлі себептермен оң бағалағанын анықтадық. Студенттермен әңгімелесу барысында біз төмен балл жинаған студенттердің жеті пайызының топтық жұмыс пен өткізілген оқу іс-шараларының олардың үлгерімі үшін пайдалы деп санайтынын байқадық. Төмен бағалары бар студенттер топтық жұмысты ең алдымен жайлылық аймағы немесе сабаққа баруға және топтағы достарымен араласуға ынталандыру ретінде пайдалы деп санайтынын атап өтті.

Қазіргі білім беру жүйесі түлектерден қалыптасуы керек бірқатар жалпы құзыреттерге ие болуын талап етеді, ал практикалық сабақтарда топтық жұмыс олардың көп бөлігін қалыптастыруға көмектесті. Бұл, ең алдымен, студенттердің өз іс-әрекетін ұйымдастыра білуі, тапсырмаларды орындау әдістері мен тәсілдерін анықтауы, олардың тиімділігі мен сапасын бағалауы, стандартты емес жағдайларда шешім қабылдау мүмкіндігі, тапсырмаларды қоюы және шешу үшін қажетті

ақпаратты іздеуі, талдау және бағалауы, жұмыс істей білу ұжымға және шағын топқа оның ұйымшылдығын қамтамасыз етуі, басқа студенттермен тиімді қарым-қатынас жасауы, мақсат қоя білуі, тапсырмаларды орындау нәтижесі үшін жауапкершілікті өз мойнына ала отырып, өзінің және жолдастарының қызметін ынталандыратынын байқатты.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы студенттердің көзқарасы бойынша жоғары оқу орнындағы топтық жұмысты зерделеуге және ондағы көңіл-күйге, әлеуметтік және когнитивтік аспектілерге ерекше назар аударуға негізделген. Мотивация және әлеуметтік таным – топтық жұмыстың маңызды медиаторлары. Топ мүшелерінің өзара әрекеттесу сапасы оның қалыптасу критерийі ретінде қабілеттілік бойынша топтастырудан гөрі оқыту нәтижелері үшін болжамды мәнге ие болуы мүмкін. Сондықтан жеке студенттің қарым-қатынасы, мотивациясы немесе жеке қасиеттері когнитивтік қабілеттерге қарағанда топ жұмысының сәттілігінің жақсы болжаушысы бола алатындығын ескеру маңызды. Өз тобының мүшелерімен жайлылықтың неғұрлым жоғары деңгейін көрсететін студенттер оқуда жоғары нәтижелерге қол жеткізеді, ал оқудағы төмен жетістіктер бір немесе екі шамадан тыс белсенді қатысушылары бар топтарда байқалады. Біз студенттерге топтарға өз бетінше бірігуге мүмкіндік бергендіктен, оқытушы анықтайтын топ құрамы басқа нәтиже беруі мүмкін, өйткені топтағы қарым-қатынас оқу үлгеріміне әсер етуі мүмкін.

Біз топтың құрамына немесе үлгерім деңгейіне қарамастан, студенттер топ мүшесімен қарым-қатынастың оң тәжірибесі туралы жиі хабарлайтынын анықтадық. Қатысушылар өзара тәуелді әрекет еткенде, ұжымдық сенімдер тиімділікке көбірек әсер етеді. Өзінің тиімділікке деген сенімділігі жоғары топтар қатысушыларды ресурстарды тиімді пайдалануға және пікірталастарға белсенді және нәтижелі қатысуға итермелейді. Осылайша, үдерістің тиімділігіне ұжымдық топтық сенімділікті қалыптастыру топтық оқытуды ілгерілетуге күш салуға тұрарлық.

Зерттеу міндеттері бойынша ғылыми әдебиеттерді талдау негізінде бірлескен топтық жұмыс арқылы педагогикалық пәндерді оқытудың болашақ педагогтарды даярлау мәселесіндегі орнын, жай-күйін анықтадық. Оқытушылар үшін бірлескен топтық жұмысты ұйымдастырудың түрлері, оқытудағы дидактикалық функциялары, оларды жүзеге асыру жағдайлары айқын көрсетілді. Кәсіби дайындық әдістемесін жасау үшін негіз ретінде болашақ педагогтарда бірлесіп оқу және оқыту дағдыларын қалыптастыру жолдары анықталды. Педагогикалық жоғары оқу орны студенттерін білім беру ұйымдарының оқу үдерісінде бірлескен топтық жұмысты ұйымдастыру жолдарын жүзеге асыруға даярлады. Ұсынылған жолдың тиімділігі тәжірибеде бақыланып, қорытынды жасалды.

Кездескен кедергілерге: ЖОО бұл жүйеде жұмыс жасауы үшін ұйымдастырушылық деңгейде көптеген кедергілер бар. Ол оқу үдерісінде топтағы студенттер санының ауқымдылығы, оқу аудиторияның топтық жұмысқа қолайсыздығы, т.б. қамтыды. Бұл жерде ЖОО-ның педагогикалық мамандықтарының педагогика және әдістеме сабақтарын үлкен топтарға біріктіріп оқыту тиімсіз. Өйткені педагог мамандардың әдістемелік даярлығын ұштау 20–25 адамдық топтарда болуы қажет. Бұл жалпы білім беретін мектепті модельдеуге мүмкіндік береді. Сонда ғана бүгінгі жаңа бағдарламалар осы бағыттағы студенттің үдерістің қатысушы және ұйымдастырушы дағдысы талабын орындайды.

Әдістемелік сабақтар рөлдік ойын түрінде мектептегі іс-әрекетті модельдейтіндіктен де ЖОО-да осындай жағдайлар туғанда ғана біз болашақ педагог мамандарды даярлаудың жаңа сатысына өте аламыз. Студенттер практикалық сабақта шағын топтарда бірлескен кезде тиімді топтық жұмыс жасауға болады деп ұсыныс білдіреміз.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Margaret Mead Quotes. [Электронды ресурс]. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/margaret_mead_100502 (қаралған күні 12.09.2022)
2. Кларин М.В. Инновационные модели обучения: исследование мирового опыта: монография. – М.: Луч, 2018. – 640 с.
3. Козыбай А.К., Каимова Р.Т. Новые образовательные технологии: учебное пособие. – Астана: Фолиант, 2015. – 129 с.
4. Поллард Э. Рефлексивті оқыту негіздері. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры,

2020. – 728 б.

5. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные образовательные технологии: учебное пособие. Часть 2. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 362 с.
6. Амонашвили П.Ш., Омарова Г.А., Анарбек Н. Основы гуманной педагогики и самопознания: учебник. – Алматы: ННПООЦ «Бөбек», 2018. – 278 с.
7. Дьяченко В.К. Коллективный способ обучения: дидактика в диалогах. – М.: Народное образование, 2004. – 352 с.
8. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. – М.: ИТРК, 2003. – 736 с.
9. Роджерс К.Р. Становление личности: Взгляд на психотерапию. – М.: Эксмо-Пресс, 2001. – 480 с.
10. Маслоу А. Мотивация и личность. – СПб.: Питер, 2019. – 400 с.
11. Кричевский В.Ю. Демократизация школьной жизни. – М.: «Знание» РСФСР, 1991. – 38 с.
12. Гуманистические ценности европейских цивилизаций и проблемы современного мира. Правоведение (10-11) / ред. В.Л. Поляков, Н.И. Элиасберг. – СПб: Специальная литература, 2014. – 566 с.
13. Болотова А.К., Молчанова О.Н. Психология развития и возрастная психология: учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2021. – 512 с.
14. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М.: ИНТОР, 1996. – 544 с.
15. Занков Л.В. Избранные педагогические труды. 3-е изд., дополн. – М.: Дом педагогики, 1999. – 608 с.
16. Психология мышления. Мышление как разрешение проблемных ситуаций. 2-е изд., перераб. и дополн. / под ред. и с закл. ст. А.А. Матюшкиной. – М.: ИД «Международные отношения», 2017. – 226 с.
17. Вертгеймер М. Продуктивное мышление / Пер. с англ. Общ. ред. С.Ф. Горбова, В.П. Зинченко. – М.: Прогресс, 1987. – 336 с.
18. Веккер Л.М. Психика и реальность: единая теория психических процессов. – М.: Смысл, 1998. – 670 с.
19. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность: учебное пособие. 2-е изд., стереотипное. – М.: Смысл: Академия, 2005. – 352 с.

REFERENCES

1. Margaret Mead Quotes. [Electronic resource]. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/margaret_mead_100502 (date of access 12.09.2022)
2. Klarin M.V. Innovacionnye modeli obucheniya: issledovanie opyta [Innovative learning models: a study of world experience]: monografiya. – М.: Luch, 2018. – 640 s. [in Russian]
3. Kozybay A.K., Kaimova R.T. Novye obrazovatelnye tehnologii [New educational technologies]: uchebnoe posobie. – Astana: Foliant, 2015. – 129 s. [in Russian]
4. Pollard E. Refleksivti oqytu negizderi [The basis of reflexive learning]. – Almaty: “Ultyq audarma biurosy” qogamdyq qory, 2020. – 728 b. [in Kazakh]
5. Mynbayeva A.K., Sadvakasova Z.M. Innovacionnye obrazovatelnye tehnologii [Innovative educational technologies]: uchebnoe posobie. Chast 2. – Almaty: Qazaq universiteti, 2020. – 362 s. [in Russian]
6. Amonashvili Sh., Omarova G.A., Anarbek N. Osnovy gumannoi pedagogiki i samopoznania [The basis of humane pedagogy and self-knowledge]: uchebnik. – Almaty: NNPOOC «Bobek», 2018. – 278 s. [in Russian]
7. Diachenko V.K. Kollektivnyi sposob obucheniya: didaktika v dialogah [Collective approach to learning: didactics in dialogue]. – М.: Narodnoe obrazovanie, 2004. – 352 s. [in Russian]
8. Makarenko A.S. Pedagogicheskaiya poema [Pedagogical poem]. – М.: ITRK, 2003. – 736 c. [in Russian]
9. Rodgers K.R. Stanovlenie lichnosti: Vzgliad na psihoterapiyu [Formation of personality: A look at psychotherapy]. – М.: Eksmo-Press, 2001. – 480 s. [in Russian]
10. Maslou A. Motivacia i lichnost [Motivation and personality]. – SPb.: Piter, 2019. – 400 s. [in Russian]
11. Krichevski V.Iu. Demokratizacia shkolnoi jizni [Democratization of school life]. – М.: “Znaniye” RSFSR, 1991. – 38 s. [in Russian]

12. Eliasberg N.I. Gumanisticheskie cennosti evropeiskih civilizaci i problemy sovremennogo mira. Pravovedenie (10-11) [Humanistic values of European civilizations and problems of the modern world. Jurisprudence (10-11)] / red. V.L. Poliakov, N.I. Eliasberg. – SPb: Specialnaia literatura, 2014. – 566 s. [in Russian]
13. Bolotova A.K., Molchanova O.N. Psihologiya razvitiia i vozrastnaya psihologiya [Developmental psychology and age psychology]: Uchebnik dlia vuzov. – SPB.: Piter, 2021. – 512 s. [in Russian]
14. Davydov V.V. Teoriia razvivaiushhego obucheniia [The theory of developmental learning]. – M.: INTOR, 1996. – 544 s. [in Russian]
15. Zankov L.V. Izbrannye pedagogicheskie trudy [Selected Pedagogical Works]. 3-e izd., dopoln. – M.: Dom pedagogiki, 1999. – 608 s. [in Russian]
16. Psihologiya myshleniia. Myshlenie kak razresheniie problemnykh situatsii [Psychology of thinking. Thinking as a solution to problem situations]. 2-e izd., pererab. i dopoln. / pod red. i s zakl. st. A.A. Matiushkinoi. – M.: ID “Mejdunarodnye otnosheniia”, 2017. – 226 s. [in Russian]
17. Vertgeimer M. Produktivnoe myshlenie [Productive thinking] / Per. s angl. Obsh. red. S.F. Gorbova, V.P. Zinchenko. – M.: Progress, 1987. – 336 s. [in Russian]
18. Vekker L.M. Psihika i realnost: edinaia teoriia psihicheskikh processov [Psyche and reality: a unified theory of mental processes]. – M.: Smysl, 1998. – 670 s. [in Russian]
19. Leontiev A.N. Deiatelnost. Soznanie. Lichnost [Activity. Consciousness. Personality]: uchebnoe posobie. – 2-e izd., stereotipnoe. – M.: Smysl: Akademia, 2005. – 352 s. [in Russian]